

PETER SINGER

En värld nu

Globaliseringens etik

Översättning av Jim Jakobsson

fri tanke

Innehåll

Föroord	7
1. En värld i förändring	11
2. En enda atmosfär	27
3. En enda ekonomi	82
4. En enda lag	138
5. Ett enda samhälle	191
6. En bättre värld?	241
Noter	245

En värld i förändring

Kommer medborgarna i vårt eget land alltid först?

TÄNK PÅ TVÅ aspekter av globaliseringen: för det första att människor som lever i Afghanistan, Irak eller Jemen kan föra med sig plötslig död och terror till New York, London, Madrid, Paris och Sydney; och för det andra utsläppen av växthusgaser från kraftverk, fordon och till och med boskap. Det förra lämnar efter sig oförglömliga bilder som ses på tv-skärmar över hela världen; det andra orsakar förändringar i klimatet på vår planet på ett sätt som bara kan upptäckas med vetenskapliga instrument. Ändå är båda tecken på att vi nu utgör en enda värld, och de mer svårupptäckta förändringar som utsläppen från våra fordon bidrar till dödar redan långt fler människor än terroristers långt mer synliga handlingar.

Under decennierna efter 1980-talet travade forskare upp allt fler belägg för att fortsatta utsläpp av växthusgaser kommer att äventyra hundratals miljoner, kanske miljarder människors liv. Samtidigt hade staternas ledare stora svårigheter att enas om en plan för att göra tillräckliga minskningar i dessa utsläpp för att förhindra en allvarlig risk att klimatet blir katastrofalt, trots att en sådan plan uppenbart skulle vara i hela världens intresse. Som vi ska se senare i denna bok åstadkommer inte ens det avtal som nåddes i Paris 2015 tillräckligt.

Bristen på det globala perspektiv som krävs har aldrig il-

lustrerats bättre än av George W. Bush. Som president i USA, det land som genom sina utsläpp det senaste århundradet har bidragit mer än något annat till att göra klimatförändringarna till ett problem, sade han: »Vi kommer inte att göra något som skadar vår ekonomi, för det som kommer först och främst för oss är de människor som lever i USA.«² Denna kommentar var inte en avvikelse utan uttryck för ett etiskt synsätt som alltför många politiska ledare tar för givet. Hans far, den förste presidenten George Bush, hade sagt samma sak vid Earth Summit, FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. När företrädare för utvecklingsländerna bad presidenten att sätta upp de utvecklade ländernas och särskilt USA:s överkonsumtion av resurser på dagordningen, sade Bush den äldre: »Den amerikanska livsstilen är inget vi tänker förhandla om.« Den var tydligen inte förhandlingsbar trots att upprätthållandet av denna livsstil kommer att leda till döden för miljontals människor som utsätts för alltmer oförutsägbart väder och förlust av mark som används av ytterligare tiotals miljoner människor på grund av stigande havsnivåer och lokala översvämningar.³

Men det är inte bara de två Bushregeringarna som sätter amerikanernas intresse i första rummet. I början av 1990-talet, i samband med debatten om att ingripa i Bosnien för att stoppa serbiska operationer för »etnisk rensning« riktade mot bosniska muslimer, kunde Colin Powell, dåvarande ordförande för högsta militärledningen under president Bill Clinton, med gillande citera Otto von Bismarcks kommentar att hela Balkan inte var värt en enda av hans soldaters benknotor.⁴ Vad Bismarck avsåg var emellertid inte att ingripa på Balkan för att stoppa brott mot mänskligheten. Som kansler för det kejsarliga Tyskland förutsatte han att hans land följde sitt nationella intresse. Att använda hans kommentar som ett argument mot humanitär

intervention var att återvända till 1800-talets maktpolitik, utan hänsyn till vare sig de blodiga krig som denna politiska hållning ledde till under 1900-talets första halva eller de ansträngningar som under 1900-talets andra halva gjordes för att hitta en bättre grundval för fred och förebyggande av brott mot mänskligheten.

Clintonregeringens politik i Kosovo, att ge amerikanska liv absolut prioritet, även om den inte förhindrade att man ingrep för att skydda kosovoalbanerna, ledde till att interventionen begränsades till flygbombningar. Strategin var en total framgång: Nato-styrkorna drabbades inte av en enda förlust i striderna. Omkring 300 kosovoalbaner, 209 serber och tre kinesiska civila dödades. Efter 2014 tillämpade president Barack Obama en liknande strategi med »enbart flygstridskrafter« mot Islamiska staten, eller IS, när den hotade att breda ut sig över Irak. Återigen undviker denna strategi amerikanska offer, men som Ivan Eland påpekade: »Om USA enbart använder luftstyrkor kommer IS så småningom att gömma sig i städerna, och USA kommer att tvingas vålla många civila dödsoffer för att få ut gruppen eller döda dess krigare.«⁵

Apropå det amerikanska förlitandet på flygstridskrafter för att skydda folket i Kosovo skrev Timothy Garton Ash: »Det är en perverterad moralisk kod som låter en miljon oskyldiga civila av annan ras utblottas för att man inte är beredd att riskera en enda egen professionell soldats liv.« Det betyder inte att det alltid är av godo att sätta »stövlar på marken«: den amerikanska invasionen av Irak 2003 åstadkom det regionala kaos i vilket IS har frodats. Enligt en uppskattning av forskare vid Johns Hopkins University orsakade den också 654 000 fler dödsfall i Irak än vad som hade förväntats under förhållandena före kriget.⁶ Ändå väcker Ashs kommentar en fundamental etisk fråga: i vilken utsträckning bör politiska ledare anse sin roll begränsad till att främja sina

egna medborgares intressen, och i vilken utsträckning bör de bry sig om människors välfärd överallt i världen?

Som Ash antyder är det ur etisk synpunkt mycket som talar för att det är fel av världens ledare att ge absolut prioritet åt sina egna medborgares intressen. Värdet av en oskyldig människas liv varierar inte beroende på nationalitet. Men det kunde också sägas att den abstrakta etiska idén att alla människor har rätt till lika hänsyn inte kan bestämma en politisk ledares plikter. Precis som föräldrar förväntas sörja för sina egna barns intressen snarare än för främlingars intressen, antar också den som accepterar presidentämbetet i USA en specifik roll som gör det till den personens plikt att skydda och främja amerikaners intressen. Andra länder har sina egna ledare, med liknande roller i förhållande till sina medborgares intressen. Det finns ingen världsregering, och så länge denna situation råder måste vi ha suveräna stater, och ledarna för dessa stater måste ge företräde åt sina egna medborgares intressen. Annars skulle demokratin inte kunna fungera, såvida inte väljarna plötsligt förvandlades till altruister av ett slag som aldrig tidigare skådats i stor skala. De amerikanska väljarna skulle inte välja en president som inte tillmätte deras intressen större vikt än irakiernas eller afghanernas intressen. Våra ledare känner att de i viss mån måste prioritera sina egna medborgares intressen, och enligt detta resonemang gör de rätt i att göra det.

Bortom en värld av suveräna stater

Är uppdelningen i suveräna stater ett dominerande och oföränderligt faktum om världen? Här har vårt tänkande påverkats av fasorna i Bosnien, Rwanda och Kosovo. I Rwanda menade en FN-utredning att 2500 militärer, med rätt utbildning och